

Despre viața, opera și activitatea Sfinților Trei Ierarhi

Sfinții Trei Ierarhi sunt pomii cei mai roditori ai creștinismului practic, cu fructe de dreptate, pace, iubire pentru aproapele. Iată de ce se numesc luceferii creștinătății permanent aprinși în candelile adevăratei credințe creștine. Ei sunt coloana nesfârșită a tezaurului teologiei, pe care s-a gravat viața lor în Iisus Hristos și sacrificiul neprecupețit pentru salvarea omului din ghearele nedreptății. „Toată firea omenească au covârșit-o cei trei cu darurile lor cele multe și mari . . .” (Icosul zilei). Sfantul Vasile cel Mare s-a născut la anul 330 în orașul Cezareea Capadociei, dintr-o familie cultă și numeroasă (zece frați).

Tatăl său era retor în oras. Mama lui se numea Emilia, o femeie cu un fond sufletesc bun, plămădit într-o arzătoare credință. Părinții săi erau printre cei mai bogați ai locului. După o educație serioasă în familie, copilul Vasile termină școala în cetatea Cezareea apoi continuă la Constantinopol și își desăvârșește studiile retorice și filozofice la Atena.

Aici leagă o prietenie trainică și sinceră cu Grigorie de Nazianz. Vasile, un student serios și sânguincios/râvnitor înclinat spre oratorie, dar și spre științele exacte, frecventează cursurile, pe lângă cele de drept și pe cele de matematici, astronomie și medicină. Iată-l pe tânărul Vasile, cu un fizic firav, cu ochii pătrunzători și permanent calculat, predând arta vorbirii; iar în timpul liber se ocupa cu muzica, istoria, literatura și artele. A primit botezul, dar timpul chemării sale la apostolat nu a sosit încă.

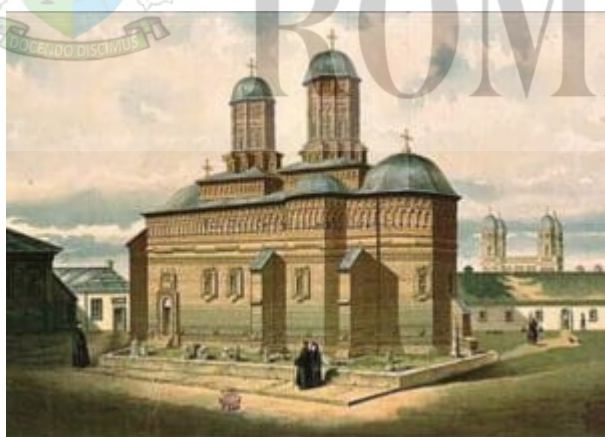
Pe altă cale, nobila sa mamă și, mai ales, sora lui - Macrina căutau să-l convingă, cu viața lor sfântă în Iisus Hristos, ca să-și pună toată capacitatea lui intelectuală și morală în nesfârșita dragoste a

creștinismului. Era la răscruce. Epoca sclavagistă a ajuns la apogeu, iar tânărul profesor părăsește catedra de retorică, împarte averea sa celor lipsiți; dragostea sa pentru Domnul Iisus Hristos crește mereu prin faptele milei creștine.

Era într-o permanentă tulburare sufletească. În această stare pleacă să viziteze Egiptul, Mesopotamia, Siria - cu monumentele lor și Palestina cu mormântul lui Iisus Hristos. Aici îi este dat să vadă monahi cu fețe supte de asceză, dar bogați în trăire spiritual - duhovnicească, oameni modești, dar care impresionează prin viața lor și conving prin trăirea și pregătirea lor. Construiește case pentru reeducarea fetelor, azile pentru bătrâni și eliberează sclavii. Figura sa impunătoare, prestața lui științifică, autoritatea sa morală și, mai ales, energia sa i-au adus faimă, fiind numit, încă din viață, cel Mare.

Purta corespondență și ajuta pe toți studenții și elevii silitori, ținea legătura cu foștii săi profesori și educatori/îndrumători/formatori, purtându-le prețioasă recunoștință. Trimite, în misiune, la strămoșii noștri încercați, dascăli creștini, iubind pe sciți și goți, considerându-i „fulgerele danubiene”. Împăratul Valens (364 - 378) a dorit să-l înlăture din scaun, dar și-a dat seama că personalitatea lui întrunește toate cerințele unei mari figuri istorice. A fost prieten cu Teotim de Tomis și ruda cu Iuliu Soranus - mai marele cetății Tomis. Este purtătorul de grijă al Sfântului Sava de la Buzău (+ 372). Munca permanentă a Sfântului Vasile cel Mare în toate ramurile de activitate, „noaptea scria și citea iar ziua propovăduia și trăia Sfânta Evanghelie”, a început a-i epuiza forțele sale fizice părăsind lumea aceasta de tânăr. Avea numai 49 de ani, încununați de cinste, demnitate și slavă nepieritoare.

Ultimele cuvinte ale sale au fost: „în adevăr am trăit, în sinceritate am umblat, din convingere am vorbit, din dragoste pentru Iisus Hristos și semenul Lui, omul, închid ochii în liniște și pace, numai Tu știi, Doamne, unde merge sufletul meu”. La mormânt a fost condus de toți aceia cărora le-a făcut bine și i-a învățat adevărata credință, dar era însoțit (și) de mozaici și de filozofi vechi, oameni de știință și de artă ai timpului.

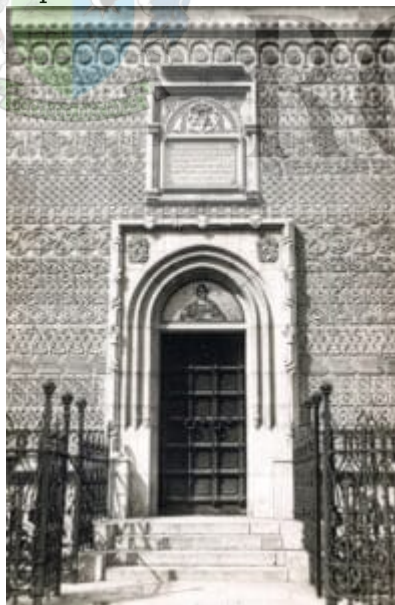
Lângă trupul său neînsuflețit stătea, îndoliat și cu lacrimi scânteietoare, cel mai devotat prieten al său - Sfântul Grigorie de Nazianz (Teologul), care îi ține o cuvântare de adio impresionantă. De atunci și până astăzi, adevărații creștini îl cinstesc în rugăciune și prin viața lor. Sfântul Grigore de Nazianz (Teologul), al doilea sărbătorit de astăzi, se naște la anul 330. În familie are o copilărie fericită și o educație superioară, mai ales din partea mamei, Nona. După ce învață cu părinții săi și apoi la școală, merge spre desăvârșirea studiilor la Cezareea Capadociei. Avea un temperament melancolic, o gândire spontană și ascuțită, dar și un fin talent poetic. Urmează școli superioare la Cezareea Palestinei, la Alexandria Egiptului și Atena „cea de aur”, cum o numește el, unde are ca profesori pe Himeriu și Proheresiu. Rămâne încântat de comorile de cultură ale lumii, vizitându-le și comparându-le riguros.

Este recunoscut prin acele cinci cuvântări despre Sfânta Treime, care i-au și adus titlul de Teologul, sau Cuvântătorul de Dumnezeu. Gândirea sa teologică a fixat Mărturisirea de credință - partea a II - a la Sinodul al II - lea Ecumenic de la Constantinopol (anul 381). Și el, ca și Sfântul Vasile, trimite

misionari la strămoșii noștri, pentru a face față popoarelor migratoare, care treceau prin foc și sabie teritoriile cucerite. În luptele interne, Sfântul Grigorie se izolează, retrăgându-se în localitatea sa natală, cedând scaunul episcopal fără nicio rezervă, căci în sufletul său clocotea arta poeziei și a dragostei pentru Iisus Hristos. Ne-au rămas de la Sfântul Grigorie peste 18.000 de versuri, în care cugetarea lui nu-i o filozofie abstractă, ci frământarea profundă a minții și inimii sale.

Tratatul său Despre Preoție este icoana sufletului său și concepția lui despre slujirea la altar. Încă din viață, Sfântul Grigorie era numit mintea desăvârșită cu ajutorul Sfintei Evanghelii, sufletul cu chemarea Sfântului Apostol Pavel și inima caldă a apostolului iubirii și sabia arhanghelului împotriva ereticilor și falsificatorilor credinței. Sfântul Grigorie Teologul moare la vârsta de 60 de ani, încheindu-și viața în plină activitate poetică. Lasă, prin testament, toată averea lui spre folosul credincioșilor. Astfel a plecat din această lume profundul gânditor al teologiei răsăritene. Funia de aur a teologiei Școlii Capadociene se împletește trainic cu Sfântul Ioan Gură de Aur - cel mai strălucit vorbitor, orator și predicator al Bisericii, dar și cel mai sever biciuitor al falsului credincios, ipocrit și fățarnic. Sfântul Ioan Gură de Aur se naște la 13 noiembrie 354, dintr-o familie foarte bogată.

Tatăl său era dregător militar și om de încredere al curții imperiale. Mama sa Antuza rămâne văduvă la vârsta de 20 de ani, crescând pe fiul ei, Ioan, în cea mai mare curățenie sufletească. După pierderea soțului ei, Antuza, rămânând văduvă pentru tot restul vieții, se purta numai îndoliată și cu ochii plini de lacrimi. Tânărul ei fiu, la început, nu-i înțelegea durerea, și, ca orice tânăr n-a dat importanță Evangheliei. Educația clasică (filozofia și oratoria) a primit-o de la vestitul profesor Libaniu și cunoscutul sau renumitul filozof Andragațiu. De pe băncile universitare, îndrăgește oratoria și logica. Demostene și Socrate, Platon și Aristotel erau preferații lui. Începe să profeseze oratoria, vorbind admirabil. Profesorul Libaniu dorește să-i lase locul lui, dar el refuză. O situație neprevăzută îl orientează altfel: cugeta zile întregi asupra filozofiei faptei: creștinismul.

Pentru el, Iisus Hristos devine centrul preocupărilor, Sfinții sunt exemple de urmat, Apostolii mari trăitori, care au schimbat fața lumii vechi, creștinii niște oameni deosebiți. El s-a botezat în anul 372 la stăruința mamei sale, Antuza; astfel Ioan, prin Sfântul Botez, ridică piatra grea și neagră de pe inima propriei sale mame. În floarea vârstei este chemat spre preoție, dar fuge scriind cel mai cutremurător tratat despre misiunea sfântă. La doi ani după botez își pierde mama. El vede în aceasta o chemare către cele sfinte. Părăsește Antiohia și face nevoință/asceză în peșterile munților, însușindu-și învățătura creștină, trăind sfaturile Evangheliei și delectându-și ochii cu frumusețile naturii.

Fiind de o energie rar întâlnită și având o fire vioaie nu se mulțumea cu vuietul munților și foșnetul pădurilor, cu șopotul dulce al izvoarelor în care soarele își scaldă razele, ci dorea să-L vadă pe însuși Domnul nostru Iisus Hristos realizat în credincios, pentru care s-a și întrupat. Înflăcăratul, energicul și dinamicul Ioan Hrisostom trece prin treptele ierarhiei până la scaunul Constantinopolului, unde la anul 397 ajunge Arhiepiscop. Începe o activitate predicatorială unică și original în istoria creștinismului. Combate luxul și lăcomia, bogăția și desfrâul, intrând în conflict cu împărăteasa Eudoxia.

Trimite misionari în părțile pământului nostru strămoșesc. Din Sciția Minor (Dobrogea) vine la Constantinopol Ioan Casian, pe care Sfântul Ioan îl hirotonește diacon (anul 404). După aceasta, Sfântul Ioan Casian este trimis la Roma, ca misionar, unde înființează, în Marsilia, primele comunități monahale, fapt care îl bucura nespuse de mult pe trăitorul monah autentic Ioan Gură de Aur, ajuns Arhiepiscop al Constantinopolului. Din cauza lingușirilor și viclesugurilor de la curtea imperială, Sfântul Ioan Gură de Aur este înlăturat din scaunul arhiepiscopal. Printre cei care-și ridică glasul împotriva acestei nelegiuiri se află și Episcopul Teotim I de Tomis (Dobrogea), prieten cu Sfântul Ioan, care îl muștră pe Epifaniu, considerându-l Iuda.

Constantinopolul era în fierbere, toți așteptau deznodământul fatal, dar de frica unei răscoale populare, conducerea imperiului îl recheamă în scaunul patriarhal pe Sfântul Ioan Gură de Aur. Aceasta a fost prima victorie a credincioșilor asupra răufăcătorilor marelui ierarh. Sfântul Ioan Hrisostom alcătuiește Sfânta Liturghie care-i poartă, până astăzi, numele precum și rugăciuni mistuitoare mai ales la primirea Sfintei Împărtășanii. După primirea Sfântului Trup și Dumnezeiescului Sânge ridică fruntea spre cer rostind: „Mor în liniște pentru credința în Iisus Hristos, pentru cinste și dreptate. Slavă lui Dumnezeu pentru toate”. În acest fel s-au scurs zilele celui mai mare vorbitor/orator/predicator/propovăduitor și mărturisitor creștin, totodată (și) un ierarh de o modestie uimitoare (14 septembrie 407). După 30 de ani (anul 438), Împăratul Teodosie aduce rămășițele pământești ale Sfântului (27 ianuarie), depunându-le în Biserica Sfinții Apostoli din Constantinopol, fiind înconjurat de rugăciunile calde și sincere ale acelora cărora le-a fost conducător, îndrumător, părinte și păstor sufletesc și duhovnicesc.

Câteva aprecieri și referințe la adresa activității lor teologice și spiritual - duhovnicești

Sfinții Trei Ierarhi: Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur (Hrisostom) și Sfântul Grigorie de Nazianz (Teologul) sunt cinstiți, pomeniți și prăznuiți, anual, în ziua de 30 ianuarie. Chiar dacă fiecare din cei trei Sfinți Ierarhi au în calendar zile separate de prăznuire, în secolul al XI-lea s-a stabilit ca ei să fie sărbătoriți (și) împreună, pentru a evita dezbinarea credincioșilor, care au ajuns să aprecieze pe unul din ei mai demn de cinstire decât altul. Sfinții Trei Ierarhi s-au arătat împreună Sfântului Ioan al Evhaitelor și i-au spus într-un glas: “La Dumnezeu una suntem și nici o împotrivire sau vrajbă nu este între noi.

Ci, fiecare la timpul său, îndemnați fiind de Duhul Sfânt, am scris învățături pentru mântuirea oamenilor. Nu este între noi unul întâi și altul al doilea, și de vei chema pe unul, vin și ceilalți doi. Drept aceea, împreună-ne prăznuirea într-o singură zi”. În acest fel a luat sfârșit disputa dintre creștini pe tema: „Care este cel mai mare dintre cei Trei Sfinți Ierarhi”. Sfântul Vasile cel Mare a apărut dumnezeirea Duhului Sfânt și a Fiului. În lucrarea «Despre Duhul Sfânt» arată, pe baza Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții, că Duhul Sfânt este de o ființă cu Tatăl și de o ființă cu Fiul.

A fost primul care a făcut o distincție, clară și limpede, între ființă și energie, descoperindu-ne că noi îl cunoaștem pe Dumnezeu doar în lucrările Sale. Sfântul Grigorie de Nazianz (Teologul) participă la formularea teologică a dogmei Sfintei Treimi. În cele “Cinci Cuvântări Teologice” rostite în Capela Sfintei Învieri din Constantinopol, el vorbește despre modul în care trebuie făcut teologie, despre Dumnezeu în ființa Sa, despre Fiul lui Dumnezeu Întrupat și despre Duhul Sfânt, demonstrând, cu

temeiuri biblice, scripturistice și patristice, că cele trei persoane sunt de o ființă. Sfântul Ioan Gură de Aur (Hrisostom) pune un accent deosebit pe demonstrarea modului în care Dumnezeu intervine și lucrează prin pronia Lui asupra Bisericii, asupra vieții credincioșilor.

Sfântul Ioan Hrisostom pune accentul pe doctrina socială a Bisericii. Ne descoperă că nu putem înțelege taina comuniunii Sfintei Treimi dacă nu facem experiența comuniunii ecleziale. Când vorbește despre Sfinții Trei Ierarhi, Biserica spune despre ei că Sfântul Vasile cel Mare este mâna care lucrează, Sfântul Grigorie Teologul este mintea care gândește, iar Sfântul Ioan Gură de Aur (Hrisostom) este gura care vorbește. În urmă cu optzeci de ani, la Congresul Facultăților de Teologie de la Atena, din anul 1936, s-a hotărât ca ei să devină patronii/ocrotitorii spirituali ai instituțiilor de învățământ teologic din întreaga lume.

Așadar, Ortodoxia cinstește, în fiecare an, la data de 30 ianuarie, pe Sfinții Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur. Cu toate că sunt sărbătoriți, după cum am mai spus, și în mod separat, viața și opera lor teologică sunt foarte importante, motiv pentru care se cinstesc și împreună, ca o icoană a Bisericii și a Sfintei Treimi. Sărbătoarea acestor Sfinți Ierarhi a fost instituită în anul 1081 (1084 după alte surse) de către Patriarhul Ioan al Constantinopolului, ca urmare a unei minuni. În altă ordine de idei, numeroase biserici și mănăstiri din România își serbează în aceasta zi hramul. Dintre acestea, la loc de cinste se află Mănăstirea „Sfinții Trei Ierarhi” din Iași, ridicată de către voievodul Vasile Lupu, între anii 1637 - 1639, o bijuterie a arhitecturii bisericești dar și un ales loc de cultură, tradiție și spiritualitate autentic românească.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

Dr. Stelian Gomboș

*Independența
prin Cultură*